

Fatih MARDİNOĞLU
Elektrik-Elektronik Mühendisi

17 Ağustos 1999'da Gölçük'te (7,4) ve 12 Kasım 1999'da Düzce'de (7,2) meydana gelen depremlerde resmi rakamlara göre yaklaşık 18.000 kişi hayatını kaybetmiş, birçok vatandaşımız yaralanmış, 82.000 civarı bina ise ağır hasar almıştır.¹ Gerçek rakamların ise resmi rakamların üzerinde olduğu bilinmektedir. Ülkemizin hafızasına kötü anılarla kazınan bu depremler bize bir doğa olayı olan depremin nasıl afete dönüşebildiğini göstermiştir.

81 ilimizin 55'i 1.derece deprem bölgesinde bulunmaktadır. Yaklaşık 18 milyon olan yapı stoğumuzun %67'si ruhsatsız ve kaçak, %60'ı 20 yaş üzeri, %40'ı oturulamaz durumda olup güçlendirmeye ihtiyaç duymaktadır.² Topraklarımızın %93'ü, nüfusumuzun %95'i, sanayi kuruluşlarının %98'i ve barajlarımızın %95'i deprem hattı üzerinde bulunmaktadır.³

Yani ülkemiz bir “Deprem Ülkesi” dir ve depremle yaşamayı öğrenmek, yaşadığı olaylardan dersler çıkarmak mecburiyetindedir.

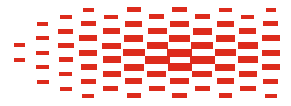
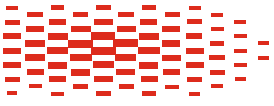
17 ağustos depremi üzerinden geçen 12 yıllık süre zarfında neler yapıldı? Mevcut yapı stoğu objektif olarak incelendi mi? Binaların ne kadarının depreme dayanıklı, teknik ve standartlara uygun, oturulabilir olduğu biliniyor mu? Deprem sonrası ne kadar bina güçlendirildi? Ne kadar kamu binası hasar gördü ve bunların ne kadarına gereken güçlendirmeler yapıldı? Soruların bu şekilde uzayıp gitmesine rağmen cevap hakkında kimsenin bir fikri yoktur. Deprem sonrası hasar alıp güçlendirilmesi gereken Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 1783 okuldan 206'sı, Sağlık Bakanlığı'na bağlı 133 hastaneden 5'i, Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı 55 yurttan 5'i, Sosyal Hizmetler Kurumu'na bağlı 97 binanın ise sadece 19'u depreme karşı güçlendirildi.⁴ Güçlendirme yapılanların da ne kadar sağlıklı olduğu ise ayrı bir tartışma konusudur.

Peki yapılan yasal düzenlemeler nasıl? Kısaca ele alacak olursak;

Depremden 6 ay sonra alelacele ve acemice 595 sayılı KHK çıkartılarak 27 pilot ilde Yapı Denetim Şirketleri kuruldu ve “Yeni yapılacak binalar için” denetim uygulamasına geçildi. Kamusal bir hizmet olan denetim işi özelleştirilerek ranta dayalı bir sistem haline getirildi. Yaklaşık 1 yıl sonra da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. İptal kararından 1 ay gibi kısa bir süre sonra ise yine aceleci bir tavırla 4708 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun” çıkartılarak bazı illerdeki baskılar sonucu 19 pilot ilde uygulamaya başlandı. Yaklaşık 10 yıl sonra tüm illere yaygınlaştırılması kararlaştırıldı ve 4708 sayılı kanun 81 ilde uygulanmaya başlandı.

Kanun üzerinden geçen 10 yıl zarfında Yönetmelik ve Genelgelerle desteklenmeye çalışılmıştır. Kanunda ve yönetmeliklerde yapılan değişiklikler, çıkartılan 23 adet genelge ve görüşler de Yapı Denetim Sisteminde bir çözüm oluşturamamıştır. Yapı Denetim Kuruluşları, Mimar ve Mühendisler, İdareler, Müteahhitler, Proje Müellifleri gibi sistem bileşenlerinden hiçbirisi sistemin işleyişinden memnun değildir. Zira sorunlar azalması gerekirken giderek artmış çıkartılan yönetmelik ve genelgeler bürokrasiyi arttırmış ve denetim işini kağıt üzerinde bırakmıştır. Sorumluluğu altında bulunan inşaatların yerini dahi bilmeden, norm ve standartlara uygun olmadan inşa edilen yerlere uygundur diye imza atan firmalar ve mimar-mühendisler olduğunu bilmekteyiz. Yapı denetim firmaları başta olmak üzere, tüm sistem bileşenleri cüzdandan ile vicdan arasında bir seçim yapmaya zorlanmaktadır.

Ayrıca kanunda TMMOB devre dışı bırakılmış, üyelerinden kopartılmış, hiçbir önerisi dikkate alınmamıştır. Üyelerinin özlük hakları yok sayılmış düşük ücret ve yüksek çalışma saatlerine maruz kalarak kapitalizmin etkisi altında sömürülmüşler ve sömürülmeye devam edilmektedirler.

200 m²'den küçük yapılar (Nüfusu 5.000'den az olan belediyelerde 500 m²) ile kamu binaları ve entegre olmayan tarım yapıları kanun kapsamı dışına itilerek 4'lü TUS Sistemiyle denetlenmektedir. 2 farklı denetim sistemi olmasının sebebi nedir? TUS mu doğru bir denetim mekanizmasıdır yoksa Yapı Denetim Sistemi mi? 200 m²'den küçük inşaatlarda ve kamu binalarında ikamet edenler İNSAN değil midir? Bu inşaatların denetlenmesine neden gerek yoktur?

Yapı Denetim Sisteminde 1.400 Yapı Denetim Firması, 20.000 Denetçi, 22.000 Kontrol Elemanı, 960 Yardımcı Kontrol Elemanı, 23.800 Şantiye şefi ile toplamda 66.000' e yakın Teknik Eleman görev almaktadır.5 Bu önemli derecede bir istihdam yaratmaktadır. Bu kadar çok çalışana olmasına rağmen sistem baştan sorunlu başladığı için hiçbir ilerleme kaydedilememektedir. Geçen 10 yıl içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Eski Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) 550 firma ve 3500 mimar-mühendise ceza vermiştir. Bu rakam azımsanmayacak bir rakamdır ve sistemin sorunlu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Kısacası ülkemizde uygulanan Yapı Denetim Sistemi denetimden uzak ve sorunlu bir sistemdir. Yeni yapılacak binalar Müteahhit ve Yapı Denetim Kuruluşlarının vicdanına emanettir. Eski binalar için ise hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Bir an önce kamusal anlayışı ön planda tutan yeni bir yapı denetim yasının yürürlüğe konması gerekmektedir.

Deprem ülkemizin bir gerçeğidir. “Deprem öldürmez ihmal öldürür” bilinciyle tekrar bir 17 ağustos yaşamadan önce gerekli tedbirleri almak zorunda olduğumuzu unutmamalıyız.

- 1) Deprem Dairesi Başkanlığı
- 2) MMO 17 ağustos basın açıklaması 2011
- 3) JFMO 17 ağustos basın açıklaması 2011
- 4) HKMO 17 ağustos basın açıklaması 2011

KIDEM TAZMİNATI KALKIYOR MU?

Kıdem tazminatı işçinin haksız fiilleri dışında başka bir nedenle işten atılması halinde ve ya haklı bir nedene dayanarak kendi isteğiyle işten ayrılması halinde işyerinden aldığı tazminattır. Kıdem tazminatını, ilk kez 1936 yılında mevzuatımıza girdiğinde sadece 5 yıl aynı yerde çalışan işçiler alabiliyordu. Ancak 70 li yıllarda özellikle işçi ve sendika hareketlerinin yükselişte olduğu dönemde bu süre 1 yıla indi. Şu anda bu paranın miktarı her geçen yıl için 1 brüt maaştır. İşçi haklarının, güvenceli çalışmanın her geçen gün törpülediği ülkemizde işçinin mevcut durumunu şöyle özetleyebiliriz; her krizde işten atılacağı tehlikesi ve esnek çalışma saatlerini kabul etmediğinde işine son verileceği tehlikesi gibi bir sürü maddenin uzayıp gittiği ve tamamen işverenin kurguladığı bir çalışma yaşantısının temel parçası olma. Oysa ki işçinin kıdem tazminatı hakkının olması işverenin işçiyi rahatlıkla işten çıkartamayacağını gösterir ve işten çıkarsa bile işçinin eline geçen para az da olsa işçiye güvence sağlar.

2003 yılında 4857 Sayılı İş Kanunu'nda kıdem tazminatı fonunun kurulmasına ilişkin değişiklik yapılmıştı. Her ne kadar yeni göreve başlayan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı “kıdem tazminatı düzenlemesine daha çok var” diyerek konuyu geçiştirse de işçiler ve sendikalar tarafından tedirgin bir bekleyiş başladı. Kıdem Tazminatı Fonu Kurulmasına İlişkin Kanun Tasarısına bakarsak kıdem tazminatına hak kazanma süresinin 10 yıl olması ve yıllık kıdem tazminatı miktarının 30 günden 15 güne düşmesi en tedirgin edici değişiklikler. Ayrıca işverenin işçinin maaşının %3 ü oranında parayı her ay fona ödeyecek olması ve bunun kıdem tazminatını karşılayamayacak olması, aradaki farkın dereden ödeneceği gibi sorularda cevap beklemekte.

Kıdem tazminatı kazanılmış bir haktır, işçinin yıpranmasının karşılığıdır, işçi için istihdamda devamlılığı sağlayan bir güvence unsurudur. Bu kazanılmış hakkın devamı için yeni yasa tasarısına karşı emek kesiminin güçlü ve tek bir ses çıkarması gerekmektedir.